

Què tenen en comú els canadencs? Una identitat nacional basada en la diversitat¹

ANDREA GILBERT
University of Guelph, Ontario

1. L'himne nacional del Canadà

Traducció de la versió anglesa

Oh, Canadà!
La nostra pàtria i terra natal!
El veritable amor patriòtic
en tots els vostres fills comanda.
Amb el cor resplendent,
contemplem el vostre ascens,
el veritable nord fort i lliure!
Per tot arreu, oh Canadà,
estem en guàrdia per vós.
Que Déu mantinga la nostra terra
gloriosa i lliure!
Oh Canadà, estem en guàrdia per vós.
Oh Canadà, estem en guàrdia per vós.
Oh Canadà!

Traducció de la versió francesa

Terra dels nostres avantpassats,
el teu front és adornat
amb una garlanda gloriosa de flors!
Perquè el teu braç
sap brandar l'espasa
i sap portar la creu!
La teua història és tota una epopeia
de les gestes més brillants.
I el teu valor, de fe impregnat,
protegirà les nostres llars i els nostres drets.
Protegirà les nostres llars i els nostres drets.
(www.pch.gc.ca).

2. Oh Canadà, què sou vós?

La gràcia de ser canadenc és que per a cadascú significa una cosa diferent. Per a mi, ser canadenc significa abraçar una mescla de cultures i pobles, de llengües i religions, que reflecteixen la diversitat del món. Jo em dic canadenc amb orgull per la meua herència polonesa, ucraïnesa, francesa, italiana, alemanya i gal·lesa, com també pel fet que els meus amics pertanyen a condicions molt diverses. Ningú —ni tan sols les persones d'altres nacionalitats— està exclòs de la nostra identitat nacional. La diversitat del Canadà és fruit de segles de migració i també de cooperació política entre els pobles de cultura diferent. Mitjançant polítiques i programes multiculturals relativament recents, el govern del Canadà ha treballat per fomentar i celebrar la diversitat lingüística i etnocultural que representa la seua població; amb la creació d'un sentit d'unitat a partir de la seua diversitat, s'ha format una identitat canadenca multicultural. Aquesta identitat, tot i ser objecte de debat constant, esdevé una aportació a la cultura de la pau per mitjà de la valoració i la celebració de les diferències.

¹ Traducció de l'anglès i del francès de Francisco Javier Herrero Vicente (Universitat Jaume I).

Tanmateix, un dels reptes a què s'enfronten els canadencs avui dia és el de com posar en pràctica el valor de la diversitat al mateix temps que se satisfan les necessitats de tots els ciutadans, en particular les dels grups minoritaris. Molts dels conflictes violents d'arreu del món, sinó tots, tenen relació amb el fracàs de donar resposta a les necessitats d'identitat d'una part de la societat. Perquè el Canadà mantinga i fomenti la pau tant en l'àmbit nacional com en l'internacional, calen esforços continus per compensar les injustícies de la història, per ensenyar la pau a les escoles i per garantir la igualtat de tots els ciutadans. Estudiar el multiculturalisme al Canadà pot mostrar vies més pacífiques de construir i expressar identitats, de manera que podrien aplicar-se en la transformació de les cultures i conflictes violents o en la democratització d'algunes zones que els han patit.

3. La nostra pàtria i terra *natal*?

Mentre que molts països basen la seua identitat nacional en la representació d'un origen ètnic o històric compartit que deixa fora altres cultures i nacionalitats, la història del Canadà s'assenta en la migració i en la inclusió d'històries i etnicitats diverses. Si bé el Canadà és ara la llar de molta gent, els primers migradors d'aquestes terres eren els descendents dels pobles aborígens que havien arribat a Alaska des de Sibèria, ara fa uns 30.000 anys (www.canadiana.org). «Al Canadà, tothom ha sigut immigrant, ja siga per naixement o per descendència; tots venim d'algun altre lloc. Hom ha dit que el Canadà és una “nació d'immigrants.”» (www.cic.gc.ca).

Tot i la tendència de situar tots els pobles aborígens en un mateix grup, cal recordar que aquests pobles també són un exemple de la nostra diversitat, ja que representen moltes tribus, cultures i llengües diferents. «En el moment en què arribaren els europeus, hi havia més de 56 nacions aborígens i es parlaven més de 30 llengües» (www.canadianheritage.gc.ca). Actualment, els tres principals grups de pobles aborígens del Canadà són les anomenades primeres nacions, els *métis* (raça mixta de francesos i indis) i els inuit.

Els següents migradors d'ultramar foren els colons francesos i anglesos del segle XVI. Tanmateix, aquests grups no sempre cohabitaren tan pacíficament com avui dia i la fusió de cultures diferents en un sol país va haver d'aconseguir-se amb batalles. Sovint, la lluita entre francesos i anglesos per la dominació es va fer en perjudici dels pobles aborígens. En el moment en què es va crear la Confederació, el 1867, els francesos i els anglesos havien enginyat la manera de dirimir les seues diferències d'una forma menys violenta, amb la qual cosa es van firmar tractats que reconeixien que els aborígens constituïen una nació.

Des dels seus inicis, el desenvolupament del Canadà ha fomentat la immigració i hi ha confiat; primer, la d'Anglaterra i França, després la d'altres països europeus i, finalment, després de la Segona Guerra Mundial, obrint-se i rebent immigrants d'arreu del món. En aquell moment, el Canadà va rebre immigrants dels països de l'antiga Unió Soviètica, entre ells Hongria, Txecoslovàquia i Polònia. L'eliminació de les últimes restriccions racials i ètniques sobre immigració, el 1967, va suposar (www.mta.ca):

un canvi radical en l'origen dels immigrants. Cada volta n'hi havia més de fora d'Europa, especialment d'Àsia i del Carib. Actualment, els immigrants i els refugiats

dels països en vies de desenvolupament i d'altres països no europeus són tres vegades superiors als immigrants provinents d'Europa. En conseqüència, les minories visibles han esdevingut una part cada vegada més important del teixit nacional.

Les tendències actuals de població indiquen no només un increment del nombre i de la proporció d'immigrants al Canadà, sinó també una diversitat major entre la població immigrant. D'una població de 30 milions d'habitants, segons el Cens del 2001 elaborat pel centre oficial d'estadístiques del Canadà (www.statcan.ca), el 18,4% de la població (5,4 milions de persones) han nascut a l'estranger o són immigrants. Aquests constitueixen un 26% de la població tant d'Ontario com de Colúmbia Britànica. Les majors poblacions d'immigrants que viuen actualment al Canadà les formen persones nascudes a l'Orient Llunyà, al sud d'Europa i al Regne Unit.

Tanmateix, entre el 1991 i el 2001, les majors poblacions d'immigrants eren les que estaven formades per persones nascudes a l'Orient Llunyà i al sud i sud-est asiàtics. En conjunt, representaven el 50% dels nous immigrants canadencs i un 31% de la població immigrant total. Durant aquest mateix període, les regions citades a continuació també van aportar més de 100.000 immigrants: Europa Occidental, el centre i l'est d'Àsia i l'Orient Mitjà, Àfrica i, a més a més, Amèrica Central i del Sud. Així doncs, en els darrers anys s'ha produït un canvi en la concentració de població immigrant; mentre que el 1961 els immigrants britànics i de la resta d'Europa constituïen la majoria de la població immigrant, ara la majoria provenen de països asiàtics. A banda, hi ha més països i regions que proporcionen un nombre considerable d'immigrants, més que en qualsevol altre moment anterior.

Com que un alt percentatge dels canadencs són ara immigrants o hi han arribat sent-ho en algun moment de les seues vides, una altra manera d'acostar-se al multiculturalisme del Canadà és a través dels orígens ètnics de la població. Segons el Cens del 2001, l'origen ètnic «fa referència al grup o als grups ètnics o cultural als quals pertanyien els avantpassats dels enquestats. Un avantpassat és algú del qual descendeix una persona, i sol ser un parent més distant que un avi» (www.statcan.ca). En un país on els immigrants originaris eren francesos o anglesos, només un 3,5% dels canadencs declararen tenir orígens exclusivament francesos i un 5%, exclusivament anglesos. Els orígens ètnics més habituals de fora d'Europa van ser xinesos, indis nord-americans, indis de l'Índia, jueus, russos, filipins i *métis*.

La diversitat nacional i ètnica del Canadà, tal com reflecteixen les estadístiques de població, és el resultat del seu passat, present i futur migratori. La immigració no només ha esdevingut part de la identitat canadencs sinó que a més s'ha institucionalitzat com a multiculturalisme constitucional. En contraposició a les polítiques seguides en altres països, el nacionalisme del Canadà no exclou els immigrants. Això no obstant, pot adduir-se que el sistema d'immigració canadenc discrimina els immigrants en matèria d'educació, ja que la immigració legal al Canadà està regulada per un sistema de punts que dóna preferència, en el procés de selecció, a l'educació, al coneixement d'idiomes i a l'experiència.

Amb la construcció d'una identitat nacional basada en la immigració i la diversitat, el Canadà ha desenvolupat una cultura pacífica que inclou les minories. Les polítiques i els programes multiculturals, a més de proporcionar les estructures necessàries per satisfer les necessitats identitàries de tots els ciutadans, legitimen també la diversitat a través dels mitjans de comunicació, l'art i altres formes d'expressió cultural. Quan els països neguen

l'existència d'immigrants o de minories, la seua identitat nacional es basa sovint en una versió de la història que, combinada amb nocions de puresa biològica o ètnica, és representada com a la veritat. Aquestes construccions de la identitat nacional poden donar peu a cultures que justifiquen la violència contra els immigrants i les minories, a partir d'un discurs racista o xenòfob. Són molts els qui temen l'èxit creixent dels partits d'extrema dreta a Europa Occidental per motiu d'aquesta construcció violenta de la identitat nacional. El sistema canadenc és un exemple de com una història d'immigrants i d'inclusió política de les minories ètniques poden contribuir a crear una cultura de la pau.

Avui els immigrants són benvinguts al Canadà i tots els canadencs poden rastrejar les seues arrels i trobar-les en la immigració. Això no vol dir que les minories, inclosos els nous immigrants, no s'enfronten sovint amb problemes com ara la pobresa, la discriminació i la violència. Els atemptats de l'11 de setembre als Estats Units han desencadenat una violència directa contra els immigrants musulmans i àrabs del Canadà, a més d'una violència estructural contra aquests grups amb l'aplicació de restriccions i controls més rígids en matèria d'immigració. Aquestes qüestions s'han de plantejar en els sistemes polítics i educatius. Una part important de l'educació del Canadà consisteix a recordar-nos la nostra història compartida d'immigració, perquè puguem identificar-nos amb els nouvinguts i així bandejar els sentiments racistes i la violència. Tot i que sempre han existit tensions entre grups i que els conflictes han estat en ocasions violents, les diverses cultures que conformen la població canadencs han conviscut en pau durant la major part dels darrers 136 anys.

4. Les gestes més brillants

Un dels acompliments més grandiosos del Canadà és el d'haver abraçat i practicat la diversitat lingüística en els àmbits nacional, provincial i local. En l'àmbit nacional, «la prova permanent de la capacitat del Canadà per equilibrar la unitat i la diversitat és el repte de la dualitat lingüística» (www.canadianheritage.gc.ca). Quan es fundà el Canadà el 1867 com a país bilingüe, es va donar tant al francès com a l'anglès caràcter de llengües oficials i constitucionals. Els ciutadans canadencs tenen dret a comunicar-se amb el govern federal en qualsevol de les dues llengües i les minories franceses i angleses de cada província i territori tenen també dret a rebre l'ensenyament en la llengua pròpia.

A pesar del bilingüisme oficial, la incapacitat del Canadà a l'hora de tractar la desigualtat de drets de les minories que parlen les llengües oficials ha originat resultats violents en algunes ocasions. Si bé cada govern provincial (Canadà està dividit en 10 províncies i 3 territoris) té poder per elegir les seues pròpies llengües de treball, el francès no va aconseguir ser l'única llengua oficial del Quebec fins al 1974. Com a conseqüència d'aquest retard, la qüestió dels drets lingüístics de la minoria de parla francesa va ser un dels principals factors de l'esclat de violència que tingué lloc durant la Crisi d'Octubre del 1970. En aquest període, un grup els membres del qual es declaraven separatistes quebequesos segrestaren i assassinaren el Ministre de Treball i Immigració del Quebec, Pierre Laporte, fet que desencadenà la resposta igualment violenta del govern, en titllar-los de «terroristes» i imposar la Llei de mesures de guerra (Llei marcial).

La diversitat lingüística ha tingut conseqüències molt positives amb la inclusió de noves llengües oficials en l'àmbit regional i de les comunitats. Així, l'inuktitut ha sigut considerada com una de les llengües oficials de Nunavut, juntament amb l'anglès i el francès. La incorporació d'una llengua aborigen oficial reconeix i enalteix la identitat inuit de Nunavut, un territori polític creat el 1999, a més de facilitar la comunicació entre el govern i la població. A banda de la diversitat lingüística en l'àmbit provincial, la Llei canadenca sobre multiculturalisme (1988) destaca la política del govern de «preservar i fomentar l'ús de llengües altres que l'anglès i el francès, al mateix temps que referma la posició social i l'ús de les llengües oficials del Canadà (<http://laws.justice.gc.ca>). És possible rebre part de l'ensenyament en llengües no oficials. Per exemple, els meus cosins van tenir l'oportunitat d'estudiar en el marc d'un programa d'immersió en ucraïnès a Winnipeg, Manitoba, on hi ha un nombre elevat d'immigrants ucraïnesos.

Gràcies a la llengua, els xiquets canadencs aprenen d'altres cultures i obtenen perspectives diferents del món. Segons el Cens del 2001, 5,2 milions de canadencs (un 17,5%) tenen com a llengua materna una que no és oficial. És el mateix nombre de canadencs que tenen un coneixement suficient de les dues llengües oficials com per poder mantenir una conversa bé en francès o bé en anglès. Com a exemple de canadenc multilingüe, de menut jo parlava anglès a casa mentre que a l'escola vaig estudiar només en francès perquè estava en un programa d'immersió. Tot i que done la culpa al meu bilingüisme d'alguns problemes lleus com ara alguna falta d'ortografia o no recordar paraules en l'altra llengua, ha contribuït al meu creixement personal i ha suposat un actiu en molts sentits. Puc comunicar-me fàcilment amb gairebé tots els canadencs i amb gent d'arreu del món que parla francès o anglès. El coneixement de llengües m'ha permès poder presentar-me a una gran quantitat d'ofertes de treball, a més de viatjar, estudiar i viure a l'estranger amb relativa facilitat. Per fi, aprendre més d'una llengua contribueix, en general, a comprendre les diferències bàsiques sobre la manera en què, com a canadencs i com a ciutadans del món, conformem els nostres pensaments i les nostres idees.

5. El que el Canadà *no* és!

En construir una identitat canadenca basada en la diversitat, ens topem sovint amb el problema de trobar punts en comú. Com a ciutadans d'un país on la sensació de pertànyer a un mateix grup és molt baixa o nul·la, els canadencs solen autodefinir-se en funció d'allò que no són. Aquesta oposició binària entre *nosaltres* i *ells* sembla estar molt estesa quan es tracta de formular una identitat, encara que sovint siga incorrecta i puga ser manipulada amb actituds i accions violentes. La comparació que sembla crear una percepció compartida de la identitat canadenca és l'oposició amb els Estats Units d'Amèrica. No és només que moltíssims canadencs se senten eclipsats pels veïns del sud, amb qui comparteixen un munt de coses, sinó que al mateix temps es creuen, des de la inferioritat, superiors a ells. Un anunci de televisió de la cervesa canadenca Molson (un altre símbol del Canadà) es feia ressò d'algunes de les qüestions al voltant de la identitat del país i de la seua contraposició a la dels Estats Units. L'anunci, anomenat «The Rant» (una mena de discurs satíric i enardit) i acollit amb entusiasme, mostra un jove canadenc en la vintena caminant per un escenari davant d'una bandera canadenca i dient el següent (<http://members.tripod.com>):

Ei... Jo no sóc llenyataire ni comerciant de pells, ni tampoc no visc en un iglú, ni menje greix de balena, ni tinc cap trineu estirat per gossos. I no, no conec cap Jimmy, Sally o Suzy que siguin del Canadà, tot i que estic segur que són molt rebona gent.

El que jo tinc és un primer ministre, no un president. Parle anglès i francès, no americà, i la paraula *about* ['sobre'] la pronuncie «abaut», no «abut».

Quan viatge a l'estranger, em cus una bandera canadenc a la motxilla. Crec en el manteniment de la pau, no en el manteniment de l'ordre; en la diversitat, no en l'assimilació; i crec també que el castor és un animal veritablement orgullós i noble.

Un *toque* és un barret i un *chesterfield*, un sofà. La lletra *z* la pronunciem «zed» i no «zii»; «ZED»!! El Canadà és la segona massa terrestre més gran del món i la primera nació en hoquei sobre gel, a més de la millor part d'Amèrica del Nord.

A mi, em diuen Joe i... SÓC CANADENC!

Gràcies.

El monòleg esmenta alguns dels estereotips que tenen els nord-americans sobre els canadencs i suggereix que els veïns del sud saben ben poca cosa del nostre país. Contrasta i compara els nostres sistemes polítics, la diversitat lingüística i les peculiaritats del nostre accent. Alguns dels valors del Canadà, com per exemple la pau i la diversitat, es fan palesos al tercer paràgraf. Finalment, al quart paràgraf es tornen a comparar les diferències entre la manera de parlar dels canadencs i dels nord-americans, amb la menció de paraules pròpies del francès del Canadà, com ara *toque*, que és un barret d'hivern. La nostra geografia i l'esport nacional de l'hoquei sobre gel són motiu d'orgull.

No obstant tot això, l'oposició binària entre les dues nacionalitats i els judicis de valor que s'hi fan constantment són molts clars. El mot *no* apareix 12 vegades, mentre que la conjunció negativa *ni*, 8 voltes, la qual cosa indica ben clarament que la definició del Canadà es basa en tot allò que no és. Això fa que em pregunte com ens podríem definir, si no fóra pels Estats Units? Potser senzillament ens compararíem amb algun altre país o seríem capaços de trobar la manera de definir el Canadà amb termes propis?

Encara que en part m'agradaria poder dir que els canadencs comparteixen el valor de la diversitat, he de reconèixer que es tracta d'una afirmació inversemblant. Els enfrontaments entre cultures han provocat moltes vegades violència relacionada amb qüestions ètniques. Les violentes conseqüències de la intolerància i l'exclusió motivada per la no acceptació o la desvalorització de les diferències, igual que la categorització dels «altres» en estereotips negatius, ocupen un lloc en la història del Canadà i també en el present. Quan el govern aplicà la Llei de mesures de guerra durant la Segona Guerra Mundial, els canadencs japonesos van veure com els confiscaven les possessions i eren enviats a camps de treball. Tot i rebre les disculpes formals del primer ministre, l'any 1988, i una compensació econòmica, «els 21.000 dòlars de desgreuge a penes compensen els anys d'encarcerament, les propietats requisades, les separacions i desbarataments de les famílies, les ferides psicològiques no visibles i els records d'injustícies racials que encara perduren» (www.csuohio.edu).

Des que es va desenvolupar com a país, el Canadà ha fracassat sistemàticament cada vegada que ha abordat la qüestió dels drets dels pobles aborígens. Per consegüent, «pateixen

més pobresa, una salut més deteriorada, índexs de mortalitat i de suïcidi més elevats i molta més desocupació» (www.canadianheritage.gc.ca). Aquestes desigualtats reflecteixen que les estructures no estan proveïdes per al tractament igualitari de tots els ciutadans o per preservar-ne les cultures i les tradicions diverses. Es continuen fent esforços encaminats a reconèixer i redreçar aquests errors històrics i actuals. L'autogovern, com en el cas de Nunavut, permet als pobles aborígens gaudir d'una presència política major, com també de cada vegada més oportunitats de conservar la seua identitat singular.

6. El veritable nord fort i lliure

Doncs bé, què tenen els canadencs en comú? Com s'autodefineixen a partir del que són, per contraposició a allò que no són? Una possible resposta a aquesta darrera pregunta és la diversitat de paisatges, pobles, llengües i cultures. Aquesta diversitat és el resultat d'una història de migració, de cooperació entre cultures diferents i de la creació d'un sistema polític que s'ocupa de les necessitats de tots els ciutadans, independentment del lloc de naixement o de l'origen ètnic. «El concepte del Canadà sobre allò que constitueix la diversitat està ampliant-se. La diversitat va ara més enllà de la llengua, l'etnicitat, la raça i la religió, amb la inclusió de característiques representatives com ara el gènere, l'orientació sexual, el grau de competència o els intervals d'edats».

Els canadencs comparteixen la situació geogràfica en l'hemisferi nord, encara que puguem o no identificar-se més amb alguna altra part del món. Són forts en el compromís que mantenen amb el respecte i la celebració de les diferències, com també amb la recerca de camins per relacionar-se amb els altres i adaptar-s'hi de manera pacífica. Són lliures per ser qualsevol que siguem, per identificar-se amb qualsevol grup que desitgem. Són lliures per vestir-se d'acord amb la seua cultura o amb els gustos personals. Valorant la diversitat per damunt de la uniformitat, els membres de les Forces Canadenques poden decidir portar trenes, mentre que les dones musulmanes són lliures per portar el *hijab*. Un dels avantatges principals de viure en una societat multicultural és que els canadencs són lliures per menjar el que vulguem. En molts dels festivals que tenen lloc arreu del país, com el festival grec de Toronto «Taste of Danforth», se celebra l'herència i la població immigrant comparteix la música, el menjar i els balls tradicionals. Per fi, els canadencs són lliures per ser tractats com a iguals perquè han assumit la responsabilitat de respectar les diferències dels altres.

7. Estem en guàrdia per vós

El fet d'analitzar la formació d'una identitat canadenca basada en la migració, la diversitat i la vàlua del multiculturalisme facilita un enfocament de la societat moderna que permet crear i fomentar una cultura de la pau. El Canadà ha servit com a exemple per a molts països que es troben immersos en un procés de pau o de democratització. Fins i tot s'han celebrat conferències d'experts internacionals en el Canadà per tal de debatre l'aplicabilitat del model canadenc en alguns països de l'Europa de l'Est. No obstant, amb vistes a satisfer les necessitats identitàries de totes les poblacions i garantir una funció activa a l'hora de prendre decisions sobre determinats aspectes que els afecten directament, aquest model

hauria d'aplicar-se com a eina per al desenvolupament d'iniciatives locals. És important advertir ací que no hi ha només un camí per a la pau i que tampoc no hi ha només un tipus de pau; existeixen moltes cultures de la pau diferents, com també una diversitat d'estratègies per aconseguir-la.

El Canadà és un país que s'enorgulleix de la seua capacitat per al manteniment de la pau, malgrat la seua història d'implicació i força militars exhibides durant la Primera i la Segona Guerra Mundial. La reputació internacional que gaudeix com a país pacífic és deguda en part a la col·laboració que ha ofert en gairebé totes les missions de pau de les Nacions Unides. De fet, el 1956, el primer ministre Lester B. Pearson va obtenir el premi Nobel de la pau per la seua proposta de desplegar un destacament internacional de l'ONU per apaivagar el conflicte entre Israel i l'Egipte.

Els valors transmesos a través dels programes governamentals i de l'educació nacional també posen en relleu la importància de les relacions pacífiques entre persones i entre nacions. Els nous immigrants i els ciutadans canadencs aprenen que «entre els valors del Canadà hi ha la llibertat, el respecte a les diferències culturals i el compromís amb la justícia social. Ens sentim orgullosos de ser una nació pacífica. De fet, els canadencs actuen com a pacificadors en molts països d'arreu del món» (www.cic.gc.ca). El compromís del sistema educatiu del Canadà amb el multiculturalisme ha inculcat —i continua fent-ho— valors com ara la cooperació no violenta, la diversitat o el bilingüisme.

De l'exemple del Canadà podem aprendre un mitjà per organitzar la societat de manera que es tinguen en compte les diferències. Les relacions nacionals i internacionals del país són pacífiques en general, mentre que les polítiques d'acceptació i participació en les missions de pau, com també l'alt nivell de vida, fan que la societat canadensa siga de tal manera que la gent se sent segura de viure-hi. D'altra banda, la importància del Canadà en l'àmbit internacional ens ha de fer recordar també la violència potencial que hi ha en cadascú de nosaltres. Fins i tot en un país que s'enorgulleix de la seua tolerància, hi ha persones que es veuen excloses del sistema polític, alhora que sorgeixen conflictes entre el govern i els ciutadans, entre grups ètnics i lingüístics, i entre individus.

En conclusió, l'estudi de la identitat canadensa ens ensenya com podem plantejar-nos la identitat de maneres diferents i més pacífiques. Basant la identitat en la diversitat, els canadencs inclouen els «altres» en la concepció que es fan sobre la seua identitat. A pesar de la tendència de mostrar-se en contraposició als nord-americans, el nacionalisme canadenc no exclou les persones d'altres països o pertanyents a minories ètniques.

La qüestió és que aprendre sobre més d'una cultura i d'una llengua es valora com una experiència enriquidora. Malgrat la multitud de reptes que hi ha quan es tracta d'expressar aquesta identitat, les polítiques i els programes multiculturals s'adrecen a representar la totalitat de la població canadensa. Per tal de conformar una cultura que reflectisca de la millor manera possible aquesta diversitat, propose la revisió i modificació dels símbols nacionals compartits, com ara l'himne nacional. El nou himne tindria cabuda per als pobles aborígens i els immigrants i incorporaria la nostra diversitat de cultures, llengües i religions. Finalment, la cançó nacional del Canadà reflectiria els valors pacífics del país, la seua voluntat de no estar en guàrdia, sinó en pau.

Per concloure, ho faré amb una cita del primer ministre Jean Chrétien que resumeix els avantatges de les diverses identitats canadencs en el context del món global actual (www.canadianheritage.gc.ca).

El Canadà s'ha convertit en una societat postnacional, multicultural. Conté el món dins de les seues fronteres i, a banda, els canadencs han après que les seues dues llengües internacionals i la seua diversitat són un avantatge comparatiu i una font contínua de creativitat i d'innovació. En virtut de la seua història i de les seues necessitats, els canadencs estan oberts al món.

BIBLIOGRAFIA

- ADAMS, M. (1993): *Fire and Ice: The United States, Canada, and the Myth of Converging Values*, Toronto, Penguin Canada.
- ANGUS REID GROUP (1991): *Multiculturalism and Canadians: Attitude study 1991* (informe d'un estudi nacional), Ottawa, Multiculturalism and Citizenship Canada.
- KALIN, R. i J. W. BERRY (1994): «Ethnic and multicultural attitudes», dins BERRY, J. i W. J. A. LAPONCE (eds.): *Ethnicity and culture in Canada: The research landscape*, Toronto, University of Toronto Press, 293-321.
- MULTICULTURALISM AND CITIZENSHIP CANADA (1991): *Multiculturalism: What is it really about?*, Ottawa, Minister of Supply and Services Canada.
- REITZ, J. G. i R. BRETON (1994): *The illusion of difference: Realities of ethnicity in Canada and the United States*, Toronto, C.D. Howe Institute.
- TAYLOR, C. (1994): «The Politics of Recognition», dins GUTTMAN, A. (ed.): *Multiculturalism. Examining the Politics of Recognition*, Princeton, Princeton University Press.
- www.canadiana.org/hbc/stories/aboriginals1_e.html
- www.canadianheritage.gc.ca/progs/multi/reports/ann01-2002/part2_e.cfm
- www.cbc.ca/news/indepth/nunavut
- www.cic.gc.ca/english/newcomer/fact_08e.html
- www.cic.gc.ca/english/newcomer/guide/section-07.html#3
- www.csuohio.edu/art_photos/canada/canada.html
- www.laws.justice.gc.ca/en/C-18.7/30788.html
- www.members.tripod.com/drofma/canada/frame/content/therant/molson.htm
- www.mta.ca/faculty/arts/canadian_studies/english/about/multi/index.htm
- www.mta.ca/faculty/arts/canadian_studies/english/about/native/index.htm
- www.pch.gc.ca/progs/cpsc-ccsp/sc-cs/anthem_e.cfm#h2
- www.statcan.ca/english/Pgdb/demo28a.htm

